

Valtuutettu Viivi Järvelän ja 19 muun valtuutetun aloite aidosti maksuttoman toisen asteen turvaamisesta Kemissä

**Kaupunginvaltuusto 06.05.2024 § 43
269/12.00.00/2024**

Valtuutettu Viivi Järvelä esitti seuraavan aloitteen:

Aidosti maksuttoman toisen asteen turvaaminen Kemissä

Marinin hallitus sääti hallituskaudellaan laajennetun oppivelvollisuuden sekä aidosti maksuttoman toisen asteen, jotka laajensivat oppivelvollisuuden 18 ikävuoteen sekä tekivät oppimateriaaleista, opinnoissa vaadittavista välineistä sekä esimerkiksi ylioppilaskirjoituksista oppilaille maksuttomia. Uudistusten tavoitteena oli mahdollistaa vähintään toisen asteen koulutus jokaiselle nuorelle perheen varallisuuteen ja tulotasoon katsomatta, murtaa koulutuksen periytyvyyttä, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Toisen asteen tutkinnon myös tiedetään vaikuttavan myöhempään sijoittumiseen työmarkkinoille.

Uudistukset tulivat voimaan 1.8.2021 ja esimerkiksi vuoden 2022 Lukiolaisbarometrin mukaan hakeutuminen lukiokoulutukseen on lisääntynyt etenkin sellaisten nuorten keskuudessa, joiden vanhemmista kumpikaan ei ole korkeakoulutettu, joilla vähintään toinen vanhemmista on työtön tai joiden äidinkieli ei ole suomi. Lisäksi uudistukset ovat vähentäneet sellaisten peruskoulunsa päättävien nuorten osuutta, jotka valmistuttuaan ovat ilman opiskelupaikkaa: 2011-2021 peruskoulusta valmistuneista nuorista ilman opiskelupaikkaa olleiden osuus vaihteli välillä 3,2% - 5,3%, kun taas vuonna 2022 peruskoulusta valmistuneista nuorista oli ilman opiskelupaikkaa enää 0,2% (lähde: OPH).

Orpon hallitus päätti kehysriihessä huhtikuussa 2024, että toisen asteen maksuttomuus päättyy sen ikävuoden loppuun, jolloin oppilas täyttää 18 vuotta. Toisen asteen opinnoista valmistutaan keskimäärin sinä vuonna, kun oppilas täyttää 19 vuotta. Esimerkiksi ylioppilaskirjoitukset ajoittuvat pääsääntöisesti kolmannelle lukuvuodelle, mistä syystä ylioppilaskirjoitusten palautuminen maksullisiksi voisi vaikuttaa lukiokoulutukseen hakeutumiseen etenkin niiden nuorten keskuudessa, joiden päätökseen hakeutua lukiokoulutukseen opintojen aito maksuttomuus on vaikuttanut. Hallituksen esitys kohdistuisi siis etenkin heikompiosaisiin nuoriin ja perheisiin ja lisäisi eriarvoisuutta.

Kemin kaupunginvaltuusto on tehnyt 2.10.2023 päätöksen Kemin palveluverkosta. Kyseisen päätöksen mukaisesti Kemiin valmistuu niin kutsutun entisen tyttölyseon tiloihin tai paikalle yläaste, joka tulee päätöksen mukaisesti olemaan Kemin ainoa yläaste 2030-luvulla. Koulun sijoituksella on haettu yhtenäisen kampusalueen muodostumista Sauvosaareen ja sen myötä synergiaetuja Kemin lyseon lukion ja 2024 käyttöön otettavan liikuntahallin kanssa. Kouluverkkoratkaisulla Kemi pyrki puuttumaan yhä useammin jo peruskoulussa alkavaan koulutuksen eriytymiseen ja yhdenvertaistamaan opinpolkua.

Kouluverkosta keskusteltaessa valtuutettujen puheissa on pohdittu myös palveluverkon myötä mahdollisesti Kemin lyseon lukion lisääntyvää vetovoimaa, lasten ja nuorten hyvinvointia sekä Kemin yleistä veto- ja pitovoimaa. Yhdeksi kouluverkkouudistuksen päätavoitteeksi on otettu

oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parantaminen ja Kemi painottaa myös kaupunkistrategiassaan hyvinvoivia kuntalaisia. Aidosti maksuton toinen aste tukee Kemin kaupungin strategisia tavoitteita hyvinvoivista kuntalaisista, kouluverkkouudistuksen tavoitteita yhdenvertaisesta opinpolusta sekä kouluverkkouudistuksen yhteydessä valtuuston keskusteluissa esiin nousseita tahtiloja veto- ja pitovoiman kasvusta laadukkaan kouluverkon myötä.

Hallituksen esityksen vaikutus julkiseen talouteen on pieni, arviolta 12 miljoonaa euroa koko Suomen osalta. Vuonna 2023 oppivelvollisuutensa päätti valtakunnallisesti yhteensä 55 944 oppivelvollista, eli karkeasti arvioituna säästöä muodostuu noin 214,50 euroa oppilasta kohden vuodessa. Kemissä lukiokoulutuksesta valmistuu noin 80 opiskelijaa vuosittain (lähde: OPH), mikä tarkoittaa noin 17 000 euron kustannusvaikutusta lukiokoulutuksen osalta. Verrokkikunnassamme Varkaudessa (asukasluku 19 764 31.12.2022) kaikkien oppivelvollisuutensa päättäneiden osalta yllä olevalla tavalla arvioitu kustannusvaikutus on noin 40 000 euroa vuodessa. Suhteellisen pienen kustannusvaikutuksen ohella maksuttomuuden päättyminen kesken abivuoden haastaa kunnat sen suhteen, kuinka maksuttomuuden päättyminen käytännössä toteutettaisiin, ja maksuttomuuden päätymisen toimeenpano voisi tuoda lisäkustannuksia mahdollisen hallinto- ja työtaakan lisääntyessä.

Yllä esitetyin perusteluin Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä ja me allekirjoittaneet esitämme, että

- 1) Kemin edunvalvonnan yhdeksi tavoitteeksi koulutuksen suhteen asetetaan valtioon vaikuttaminen, jotta päätetty koulutusleikkaus perutaan asian jatkovalmistelussa yllä mainituilla perusteluilla
- 2) Kemi päättää selvittää eri keinot turvata aidosti maksuton ja yhdenvertainen toisen asteen koulutus oppivelvollisuutta suorittaville asukkailleen kustantamalla yli 18-vuotiaiden toisen asteen oppimateriaalit, tutkintoa varten vaadittavat tarvikkeet ja tutkintomaksut eli esimerkiksi ylioppilaskirjoitukset, mikäli valtio toteuttaa koulutusleikkauksen.

Päätös

Aloite lähetettiin kaupunginhallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten.